

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

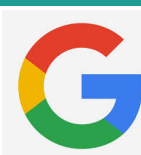
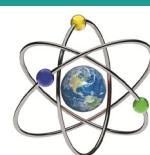
№10
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 878 sahifa,
3-oktyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Use of Innovative Pedagogical Technologies in the Development of Critical Thinking	16
<i>Gulnar Atakhanova Orinbaevna</i>	
Current Aspects of Designing and Implementing Extracurricular Educational Activities at the Primary General Education Level.....	20
<i>Amankosova Dinara Gabitovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsiyati va kasbiy mahorati shakllanishining nazariy asoslari....	24
<i>Axmadaliyeva Moxlaroy To'xtapolatovna</i>	
Pedagogical Model and Stages of Teaching Subjects Through a Project-Based Approach	28
<i>Bannayev Qosimjon</i>	
Lotin tili va zamonaviy tibbiy terminologiya: tarixi, vazifasi va amaliy ahamiyati	31
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Motor alaliyaning nonutqiy simptomatikasi	34
<i>Isayeva Mushtariy Alisher qizi</i>	
Talabalar etnomadaniy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari	38
<i>Isomiddinov Asliddin Baxriddin o'g'li</i>	
Texnologiya darslarida o'quvchilarning texnik savodxonligini robototexnika elementlari asosida rivojlantirish.....	41
<i>Jabborova Umida</i>	
Fizika fanini mutaxassislik fanlari integratsiyasi asosida o'qitishda bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	45
<i>Xayrullayev Asliddin Isatullayevich</i>	
Talaba tomonidan mutaxassislik tilini o'zlashtirishda monologik nutqni o'rgatishning samarali usullari masalasi haqida.....	51
<i>Karimov N. M.</i>	
Zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashda kasbiy motiv va motivatsiyaning o'rni	54
<i>Melikova Elnora Shuxratovna</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlashda pragmatik kompetensiyaning roli.....	58
<i>Mustafayeva Nilufar Ulashovna</i>	
O'quvchilarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	62
<i>Nishonova Dilafuz</i>	
Computer-Based Formative Assessment: Advantages and Challenges in Teaching English to High School Students	66
<i>Obidjonova Shokhista Bakhtiyorovna</i>	
Metata'lim texnologiyalari asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlash tizimini takomillashtirish.....	70
<i>O'rolboyeva Durdona Sayfiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosidagi darslarning an'anaviy darslarga nisbatan samaradorligini qiyosiy tahlil qilish.....	73
<i>Rasulev Bobirjan Atxamovich</i>	
Pedagogik faoliyatda pedagogning kasbiy taraqqiyoti motivatsiyasining psixologik xususiyatlari	78
<i>Rustamova Surayyo Shaxobiddinovna</i>	
Innovatsion kompetentlik tushunchasi va uning ilmiy-pedagogik asoslari.....	84
<i>Soliyev Eliyor Ravshan o'g'li</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv idrokini o'yinlar yordamida rivojlantirishning samarali usullari	88
<i>Xalilova Shahnoza</i>	
Zamonaviy ta'limda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati.....	92
<i>Yaqubova Nigoraxon Ibrohimjon qizi</i>	
Soliq yuki – mamlakat soliq soliq tizimining asosiy mezonidir	97
<i>Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va takomillashtirish yo'llari	101
<i>Ibodova Sarvinoz Sayfilloyevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida hospital pedagogika fanini o'qitishning dolzarb masalalari va uning uslubiy ta'minoti	106
<i>Inogamova Dilfuza Rahmatullaevna</i>	

Chizma geometriya va kompyuter grafikasi: an'anaviy fan va zamonaviy texnologiyaning uyg'unlashuvi .	111
<i>Raximov A. M., Tairova N. S., Sabirova D. U., Xasanova S. T., Tashpulatov R. X.</i>	
Геймификация в обучении английскому языку на начальном этапе обучения	114
<i>Курбанова Назира Низомиддиновна</i>	
Talabalarda tanqidiy va evristik fikrlashni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	117
<i>Adjdiyev Nayrullo Nazrulloevich</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish metodikasi.....	122
<i>Amirullayeva Barno Abdulhaqovna</i>	
Kimyo o'qitishda o'quvchilarning ijodiy faoliyatini shakllantirishning tajriba-sinov natijalari.....	126
<i>Artiqov Maqsud Bahodirovich, Babanazarova Ayzada Omirbaevna</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni bilingvist sifatida shakllantirishda til o'rganish ko'nikmalari va kompetensiyalarining rivojlanishi	131
<i>Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi</i>	
Talabalarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishda kooperativ ta'limning metodik yondashuvlari.....	135
<i>Botiraliyeva Gulobar Mahamadismoil qizi</i>	
Talabalarni intellektual faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy sherikchilikning pedagogik va metodik asoslari	139
<i>Dilbarjonov Avazbek Ravshanbek o'g'li</i>	
Teacher-Centered and Child-Centered Methods in Early Childhood Education: Insights From Finland and Uzbekistan	143
<i>Djaparova Gulnoza</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Metodik mahorat kuni" va "Metodik mahorat soati"ni tashkil etish	150
<i>Do'stov Davron Zulhaydarovich</i>	
Theoretical, Methodological, and Practical Factors of Differentiated Education	155
<i>Ergash Shonazarovich Khasanov</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini rivojlantirishda kognitiv yondoshuv	160
<i>Gulbahor Xamidova</i>	
Mustaqil ta'lim – mustahkam bilim.....	164
<i>Halima Shukurova Sunatullayevna</i>	
Integrating Google Classroom and Project-Based Learning for Enhanced Synchronous and Asynchronous Education.....	168
<i>Inomkhojaeva Shodiyakhon Abdukodirkhoja qizi</i>	
O'quvchilarning innovatsion fikrlash ko'nikmalarini takomillashtirishning nazariy asoslari.....	174
<i>Mamadaliyev Axadjon G'aniboyevich</i>	
Hududiy rivojlanishda innovatsion yondashuvlarni strategik boshqaruvga integratsiya qilish yo'llari.....	177
<i>Mo'minov Fazliddin Xusniddin o'g'li</i>	
O'rta yoshdagi ayollarda harakat faoliyatini rivojlantirishda milliy o'yinlarning pedagogik ahamiyati	184
<i>Mustafoev Sherali</i>	
Pedagogical and Psychological Foundations of Developing Higher-Order Thinking Skills in Students.....	188
<i>Nasimova Zarina Isomiddin kizi</i>	
Pedagogik ijodkorlikning kasbiy professionallikda namoyon bo'lish xususiyatlari.....	193
<i>Numonova Dildor Umurzoqovna</i>	
Ko'zi oqiz boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini o'rganishning nazariy asoslari	196
<i>Qarshiboyev Asliddin</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari.....	200
<i>Qilichova Marxabo Xudayqulovna</i>	
The Transformation of Existential Thought in British Literature: Iris Murdoch's Philosophical Humanism and the Reinterpretation of Freedom	204
<i>Rahmonqulova Zarnigor Nasimjon qizi</i>	
Sportchilarning elektron platformalardan foydalanishning metodik tahlili	209
<i>Saydullayev Zafar Erkinovich</i>	
Adabiy ta'limda estetik tarbiya	216
<i>Sharipov Elmurod Sa'dulla o'g'li</i>	
O'qituvchi-trenerning ko'p qirrali kasbiy-pedagogik funksiyalari	220
<i>Sulaymonov Jaxongir Solijonovich</i>	
Uzluksiz kasbiy rivojlanishda art-pedagogikaning o'qituvchilar hissiy farovonligiga ta'siri	223
<i>Suvanova Kamola Raimqul qizi</i>	

Raqamlashtirish muhitida umumta'lim maktablarida ta'lim sifatini oshirish	226
<i>Xamidova Komila Maxmudovna</i>	
Oliy ta'limda kvest texnologiyasi yordamida fizika fanining murakkab tushunchalarini o'zlashtirish samaradorligini oshirish metodikasi.....	231
<i>Yo'ichiyev Shaxriyor Xusanovich, O'rinboyeva Kumushoy Sultonbek qizi</i>	
Совершенствование профессиональных компетенций будущих инженеров на основе интегративного подхода	235
<i>Умарова Гулчехра Абитовна</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning aqliy qobiliyatining psixologik xususiyatlari	238
<i>Alanazarova Sholpan Artikbaevna, Artiqbaeva Miyassar Jumanazarovna</i>	
Biologiya ta'limida innovatsion metodlarni joriy etishda ta'lim menejmentining roli.....	241
<i>Allayorova Maloxat Normaxmat qizi</i>	
Integrating Innovative Technologies for the Enhancement of Speech and Communication Skills Among Learners With Intellectual Disabilities in Uzbekistan: Pedagogical Approaches and Developmental Outcomes	244
<i>Donisheva Gulruy Akhrorkulovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilar o'qish savodxonligini rivojlantirishga metodik jihatdan tayyorlash.....	247
<i>Doniyarov Mavlonbek Arabovich</i>	
Kimyoviy birikmalarda bog'lar sonini hisoblashning yangi matematik usullari.....	252
<i>Ergashev Vahob Ergashevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	257
<i>G'aniyeva Maftuna Abduaziz qizi</i>	
Pedagogika oliy o'quv yurtlarida steam fanlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitishning metodik asoslari	261
<i>Jamolova Sitara Muzaffar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik tafakkurini rivojlantirishda didaktik o'yinlar va interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	264
<i>Mamadiyurov Jamol</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalar mustaqil faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar.....	268
<i>Mamayusupova Nafisa Abdulatifovna</i>	
Para yengil atletikachilarda nayza uloqtirish texnikasini takomillashtirish uslubiyati	271
<i>Qiyomova Shohsanam Yarash qizi</i>	
Difficulties in Enhancing Communicativeness of Pre-Service English Teachers.....	275
<i>Kurbonova Maftuna Fakhriddinovna, Mirzayeva Gulshan Azamatovna</i>	
Principles of Teaching Basic Foreign Language Skills (EFL)	278
<i>Samandarova Gulsara Ismatilloevna</i>	
O'quvchilarning innovatsion ta'lim muhitida tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi	282
<i>Toshpulatova Farida Radjabovna</i>	
Корпоративная культура педагогов и внутренняя стабильность ДОО	286
<i>Буранова Шохноза Абдуразаковна</i>	
Развивать личностные качества учащихся на уроках географии.....	290
<i>Шадиева Нигора Шариповна</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida oliy ta'lim sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar	295
<i>Baytileuova Gulnaz Quralbay qizi</i>	
Yangi avlod pedagoglarini tayyorlash: kompetensiyalar va qadriyatlarining roli.....	298
<i>Ro'ziboyeva Ma'mura Abdunabiyevna</i>	
Astronomiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvdan foydalanib o'qitishning ta'lim tizimidagi o'rni	301
<i>Barakayeva Sarvinoz To'iqunovna</i>	
Alohida e'tiborga muhtoj bolalar bilan ishlashda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash.....	305
<i>Usmonov Salohiddin Dushan o'g'li, Namozova Sevinch Asqar qizi</i>	
Ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashda pedagogik qadriyatlarining ustuvorligi.....	310
<i>Jumayeva Gulnara Tursunpulatovna</i>	
Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini maqsadli boshqarishga tayyorlashning nazariy asoslari	314
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i>	
Pedagogical Methodology Improve Students' Professional Mobility in Acquisition of Specialty.....	319
<i>Khidirova Muhabbat Murodillayevna</i>	

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish	322
<i>Ismoilova Surmaxon Amonovna, Yusupova Mohinur</i>	
Qoraqalpoqlarning dehqonchilik marosimlari	326
<i>Orinboyeva Go'zal Polatovna</i>	
The Complexity of Training Teaching Staff for Work in Public Schools Organized in Medical Stations in Uzbekistan.....	330
<i>Inogamova Dilfuza Rakhmatullaevna</i>	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya fanini o'qitishda STEM yondashuvi orqali o'quvchilarda mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.....	335
<i>Jabbarova Zuhra Omondullayevna</i>	
Eshitishda nuqsoni mavjud bolalarni nutqini shakllantirish metodikasi	338
<i>Z. N. Mamarajabova</i>	
5–7-sinf qizlarida raqamli texnologiyalar ta'sirida tarbiya jarayonining o'ziga xosliklari.....	341
<i>Abdurazoqova Marg'uba Muhammad qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish diagnostikasi: metodlar va natijalar ..	345
<i>Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna</i>	
PISA topshiriqlari asosida o'quvchilarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish	349
<i>Axunjanova Shirmonoy Isroiljonovna</i>	
Bo'lajak surdotarjimonlar uchun faoliyat turlarini tanlashda ko'maklashish	354
<i>Dehqanova Muborakxon G'iyosiddinovna</i>	
Mustaqil ta'limni tashkillashtirishda tarjimadan foydalanish jarayonlari	357
<i>Erkayev Elmira Temirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy faoliyat samaradorligini oshirishda kreativ va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarining o'rni.....	361
<i>Jumayeva Muxlisa Shokir qizi</i>	
Tasks, Exercises, and Activities in the English Classroom: Differences, Similarities, and Effective Use	366
<i>Qodirov Olim Odilovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish masalalari	372
<i>Safarova Mohichehra Xonzafarovna</i>	
Malaka oshirish tizimida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tabiiy-ilmiy savodxonligini rivojlantirish masalalari.....	376
<i>Saidova Dilnoza Maripovna</i>	
O'zbekiston va Yaponiya dzyudo trenerlarining mashg'ulot jarayonlarini qiyosiy tahlili.....	380
<i>Sharipov Xabibullo Abduqahhorovich</i>	
"Kompyuter lingvistikasi"ning rivojlanish tendensiyasi.....	386
<i>Xusanboyeva Muxlisa Ikrojon qizi</i>	
Педагогические технологии стратегического развития взаимного сотрудничества организаций дошкольного образования и родителей.....	392
<i>Тухлиев Муслимбек Шерзод угли</i>	
Oliy ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini joriy etish muammolari	397
<i>Dilbar Nurkeldiyeva</i>	
Ixtisoslashtirilgan ta'lim muasasalarida tarbiyaning o'rni.....	401
<i>Laylo Sharopovna Nurmuxamedova</i>	
Intellektida kamchiligi bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvida muloqotning shakllanish xususiyatlari.....	405
<i>Shahnoza Amirsaidova</i>	
Aqli zaif bolalarga ta'lim jarayonida o'yin faoliyatini shakllantirishning ahamiyati.....	409
<i>Ziyodullayeva E'zoza Ne'matjonovna</i>	
Pedagogik texnologiyalar metodlarini tanlash va qo'llashning umumiy mezonlari	412
<i>Abdullayeva Komila Tursunovna</i>	
Didaktik o'yinlar vositasida 2-sinf o'quvchilarida bog'lanishli nutq ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	416
<i>Askarova Gulayim Arislan qizi</i>	
Yugurib kelib uzunlikka sakrovchilarda tezkorlikni samarali va jadal rivojlantirishni ilmiy asoslash.....	420
<i>Avazov Shukrullo Ibatovich, Nuraliyeva O'g'iloy Shomurotovna, Mustafayev Ismoil Nuralio'g'li</i>	
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'limning o'ziga xos xususiyatlari va zaruriyati.....	425
<i>Axmedova Mastura Jamoliddinovna</i>	
Imkoniyati cheklangan o'quvchilarda tabiatshunoslik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	430
<i>Azizova Dilnora</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Bo'lajak shifokorlarda tibbiy – deontologik kompetensiyalarni shakllanishida tibbiy amaliyotning ahamiyati.....	435
	Babadjanova Gulchexra Baxtiyarovna	
	Bolaning aqliy rivojlanishini yoritadigan ko'rsatkichlar	440
	Bozorboyev Javlon Davlatali o'g'li	
	Bo'lajak oligofrenopedagoglarning kasbiy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirish xususiyatlari.....	445
	Daminova Maftuna Asqarali qizi	
	Kreativ pedagogika fani va mantiqiy fikrlash kompetentligi orasidagi bog'liqlik.....	449
	Diyora Egamberdiyeva	
	Oilani mustahkamlovchi va ajralishiga olib keluvchi omillar	454
	Haqberdiyev Jamoliddin Abdug'affor o'g'li	
	Quality Management as a Functional and Attributive Characteristic of Modern Management.....	458
	Jabbarbergenova Bibimaryam Amangeldievna	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik va psixologik jarayonlar	464
	Mamedova Maxfuza Erkinovna	
	Huquqiy ong va madaniyatni shakllantirishda yuridik ta'limning roli: tahlil va takliflar	470
	Mansurova Zilola Akromxonovna	
	Pedagogik ta'limda klaster yondashuvi: O'zbekiston va jahon tajribasi	474
	Nafisa Tokhirova Dilshod qizi	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari: zamonaviy yondashuvlar va innovatsion imkoniyatlarning integratsiyasi asosida shakllanish jarayoni.....	478
	Norqulov Lutfullo Mamarajabovich	
	Montessori metodikasi va undagi bolalar sensomotorikasini rivojlantirishga doir tajribalar tahlili	484
	Parmonova Laylo Iloxomovna	
	Molekulyar fizikani modellashtirish orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	488
	Q. U. Tog'ayeva	
	Milliy tarbiyada raqamli vositalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	493
	Qo'shnazarova Nozima Maxmutjon qizi	
	Learning Intercultural Communication Through Social Media: the Approach of Modern Students	498
	Raxmonqulova Feruza Akmal qizi	
	Aqliy rivojlanishda muammolari bor maktab o'quvchilarida geometrik tushunchalarni shakllantirishning nazariy asoslar.....	502
	Shodiyeva Navbaxor Xabibulla qizi	
	Logopedning kasbiy faoliyatida deontologiya va kompetentlikning roli va ahamiyati	506
	Temurova Gulchexra Xudoyqulovna, Isomitdinova Shaxinabonu Zavqiddin qizi	
	STEAM ta'limida lego konstrukturlarining o'rni va ahamiyati.....	511
	Toshpulatova Farida Radjabovna	
	Diagnostikasi va reabilitatsiya qilishda eshitishda nuqsoni bo'lgan bola va ularning ota-onalari bilan bog'liq muammolar.....	514
	Toshpulova Nodira Sultonmurod qizi	
	Talabalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligi o'rtasidagi o'zaro munosabat shakllari.....	518
	Turdiqulova Luiza Zayniddinovna	
	O'zbekistonda ESG tamoyillarining ta'limga integratsiyasi: yutuqlar, muammolar va istiqbollari	522
	Tursunova Shahzoda Baxromovna	
	Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning fazoviy tasavvurlarini shakllantirish	526
	Xamidova Muyassar Polsaidovna	
	Mustaqil ta'limni tashkil etishning asosiy didaktik prinsiplari.....	530
	Yuldashev Shukrullo	
	Комплексная методика развития и обучения юных футболистов	536
	Ортиков Умиджон Худойбердиевич	
	Особенности деятельности детей с нарушением зрения	544
	Юсупова Назира	
	Integration of Music and Language: Creative Approaches to Teaching English to Music Students	548
	Akbarova Moxichexra	

Ingliz tilida yozuv malakalarini takomillashtirishda baholash metodikasi.....	553
<i>Alimardonova Malika Botir qizi</i>	
Yosh kurashchilarni jismoniy va aqliy rivojlantirishda basketbol o'yinining ahamiyati	560
<i>Haqnazarov Qurbon Qo'shayevich</i>	
Voleybol murabbiylarining innovatsion fikrlash qobiliyatini shakllantirish usullari	566
<i>Haqqulov Akbar Abdiraupovich</i>	
Sociolinguistic Competence and Intercultural Communicative Competence: Intertwining Concepts and Practical Implications	571
<i>Kuchmurodova Gulnora Khatamovna</i>	
Ilk qadam davlat dasturida steam ta'lim elementlaridan foydalanish imkoniyati	575
<i>Nazarova Aziza Sohib qizi</i>	
Kasbiy rivojlanish jarayonida rahbar shaxsiy sifatlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	579
<i>Roziqova Nazokat Alisher qizi</i>	
Deontologik yondashuvning nazariy-pedagogik asoslari va uning ta'lim tizimidagi ahamiyati	583
<i>Tashpulatova Nodira Olimjon qizi</i>	
Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikda fanlararo integratsiya asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi o'qituvchilarining metodik salohiyatini oshirish yo'llari.....	586
<i>Xashimova Aziza Alisherovna</i>	
Природа и механизм действия биологических иммуностимуляторов на организм животных	590
<i>Койилова Мехринисо Джураевна</i>	
Badiiy asarlar ustida ishlash jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional intellektini shakllantirish mezonlari	594
<i>Jamalova Kamola Shahobiddinovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirish asosida fizika o'qitish metodikasini takomillashtirish	600
<i>Musurmonova Shaxnoza Dilshod qizi</i>	
Futbolchilarda texnik tayyorgarlikni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	606
<i>Babayev Anvarjon Axmedovich</i>	
Semantik afaziya va uni bartaraf etish yo'llari	611
<i>Umida O'tabasarova Mexmanovna, G'anieva Gulrux Tavakkaljon qizi</i>	
Сравнительный анализ национальных видов борьбы Японии.....	616
<i>Даминов Илхом Аширралиевич</i>	
Pedagogik jarayonda kognitiv rivojlanishga ta'sir qiluvchi omillar va bu faoliyatni rivojlantiruvchi interaktiv metodlar va texnologiyalar	621
<i>Abdiraimova Gulrux Samad qizi</i>	
Aqli zaif kichik maktab yoshidagi bolalarda o'qishni o'zlashtirishga motivatsion tayyorlikni shakllantirish ...	625
<i>Abdunazarov Abdumutal Olimovich, Xaitboyeva Kumushxon Farxodjon qizi</i>	
Psixik rivojlanishida kechikishi bo'lgan bolalar nutqini rivojlantirishda neyrokorreksiya mashg'ulotlarning ahamiyati	628
<i>Akramova Xafiza Samadovna, Jumanova Mashhura Shokir qizi</i>	
Pedagogik amaliyotning bo'lajak o'qituvchilar tayyorlash tizimidagi o'rni	632
<i>Aliyeva Mavjudaxon Baxromjon qizi</i>	
O'zbek tili darslarida media matnlardan foydalanish usullari.....	637
<i>Allakhova Bagdagul Djoldasbayevna</i>	
Media axborot vositalarining bolalar va o'smir yoshlarga ta'siri.....	640
<i>Arobova Shohsanam Akram qizi</i>	
Biologiya ta'limida tizimli-faoliyatli yondashuvning nazariy-metodologik asoslari.....	645
<i>Asrorova Odinaoy Otabek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi dizartirik bolalarning so'z boyligini rivojlantirish yo'llari	650
<i>Azizova Nilyufar Mirziyadovna</i>	
Ijtimoiy pedagog faoliyatida innovatsion yondashuvlar	656
<i>Bahriddinova Gavhar Oydinovna</i>	
Ta'lim tizimida deontologik yondashuvlarning pedagogik imoniyatlari.....	659
<i>Boboxujayev Johonmirzo Umar o'g'li</i>	
Zamonaviy ta'limda imkoniyati cheklangan bolalarga nisbatan inklyuziv yondashuv.....	662
<i>Djurayeva Hurshida</i>	
Libos va aksessuarlar orqali milliy estetik didni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari	666
<i>Doniyorova Shahnoza Erkin qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Mantiqiy fikrlashni rivojlantiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish bosqichlari mazmuni 672 Dosbayeva Shahnoza Abdurahimovna
	Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga chet tili o'rgatishning pedagogik-psixologik asoslari 675 Ergasheva Xilola Yunusxonovna
	Use of Artificial Intelligence in Teaching English as a Foreign Language for Uzbekistan General Schools 679 Feruz Zokirova Adham qizi
	Efferent motor afaziya va uni bartaraf etish yo'llari 682 G'anieva Gulrux Tavakkaljon qizi
	O'quvchilarda ekologik kompetensiyani shakllantirish: biologiya darslarida global ekologik muammolar tahlili 686 Ibragimova Sitora Akmal qizi
	Ba'zi 3D-metallarining 2-amino-5-allitio-1,3,4-tiadiazol bilan kompleks birikmalarini o'rganish 690 Jumaniyazova Gulxumar Karimbayevna
	Tizimli bilish kompetentligining mazmuni va uning maktabgacha ta'limdagi o'rni 696 Mirazimova Muxabbat Normatovna
	O'qituvchilik mahorati va axloqiy madaniyatning mushtarakligi 700 Nabiyev Islom Karimovich
	Qarshi shahrida turizm menejerlarining kasbiy malakasini uzluksiz takomillashtirishni ta'minlash 706 Normurodova Zebo Eshmaxmatovna
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida moslashuvchan kompetensiyalarni shakllantirishning metodik asoslari 710 Nuriddinova Diyora Isaqali qizi
	Mediasavodxonlik vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari 714 Pardayev Asror Ikromovich
	Boshlang'ich sinf ona tili darslarida kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi 718 Qayumova Mahfuzaxon Alisher qizi
	Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida) 724 Quldashv Murodjon G'aniyevich
	Bugungi voleybolda to'p uzatish texnikasi va aniqligini 13–14 yoshdan boshlab aylanish harakatlari ta'sirida shakllantirish afzalligi 727 Rejapov O'tkirbek G'ayratjon o'g'li
	Boshlang'ich sinf o'quvchilariga bolalar o'yin folklorini o'rgatishda tolerantlikni rivojlantirishning metodik usullari va texnologiyalari 733 Ro'ziboyeva Madina Salimovna
	Pedagogik muloqot tushunchasi va uning o'ziga xos xususiyatlari 737 Ro'zimatova Maxpuza
	Intellektual qadriyatlarning talaba yoshlar aksiologik hayotiy pozitsiyasini shakllantirishdagi roli 743 Rustam Latipov Mamadaliyevich
	Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlashda AI-platformalarni integratsiyalashning amaliy mexanizmlari 747 Rustamov Kamoliddin Ziyodillo o'g'li
	Maktab biologiya ta'limida individuallashtirish texnologiyasidan foydalanish metodikasi 754 Savutova Malohat Erkinovna
	Bo'lajak o'qituvchilarning turizm sohasiga bo'lgan munosabatini o'rganishning ijtimoiy-pedagogik metodikasi 760 Shodiyorov Rustam Xasan o'g'li
	Bo'lajak harbiy xizmatchilarda deontologik yondashuvlar asosida raqamli muloqot madaniyatini shakllantirish 764 Soyibnazarov Baxtiyor Abdunazar o'g'li
	Pedagogika oliy o'quv yurtlarida umumiy yer bilimi fanidan amaliy mashg'ulotlar tizimini kasbiy faoliyatga yo'naltirishning dolzarb masalalari 770 Sultanova N. B.
	Ijtimoiy reabilitatsiyani amalga oshirishda tibbiy-psixokorreksion maslahat ishlar mazmuni 775 Suvanqulova Shaxnoza Karimqulovna
	Blokcheyn texnologiyasining ta'lim jarayonida qo'llanilishi va imkoniyatlari 780 Suyumov Jo'rabek Yunusaliyevich

Oila va xotin-qizlar tizimida kollaborativ madaniyatning o'ziga xos xususiyatlari	783
<i>Tojibayeva Nazokatxon</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishda interfaol metodlarning o'ri	787
<i>To'xtasinova Nigoraxon Azizxon qizi</i>	
Oliy o'quv yurtlarida analitik kimyo fanini o'qitishning samaradorlik ko'rsatkichlari	793
<i>Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi</i>	
Antroposentrik yondashuv asosida o'quvchilarda insonparvarlik fazilatlarini shakllantirish yo'llari	796
<i>Xamidova Nigora Ibrohimovna</i>	
Обучение говорению на русском языке абитуриентов с помощью настольных игр	800
<i>Абдулахадова Шохида</i>	
Особенности педагогической деятельности и их виды	803
<i>Мавжудова Ш. С., Мирходжаева Д.</i>	
Развитие критического мышления младших школьников на уроках читательской грамотности.....	808
<i>Мухаммадиева Марифат Мурод кизи</i>	
Искусство подбора слов: стилистические и семантические возможности перифраз	811
<i>Юлдашева Дилноза Бекмуродовна</i>	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida talabalarda refleksiv tafakkurni rivojlantirishning vazifalari va pedagogik imkoniyatlari	815
<i>Abdullayeva Ziroatxon Qurbonovna</i>	
The Human Factor in AI-Mediated English Instruction: Balancing Technology and Pedagogical Expertise.....	818
<i>Ikramova Aziza Aminovna</i>	
Madaniyat tushunchasi va uni xorijiy til o'qitishda o'rganish zarurati.....	823
<i>Ma'murova Farangiz Ne'matovna</i>	
O'quvchilarda tanqidiy tafakkurni shakllantirish: zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ularning samaradorligi	827
<i>Ostonova Ma'mura Ulug'bek qizi</i>	
Ko'zi o'z boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetentsiyasini o'rganishning nazariy asoslari	830
<i>Qarshiboyev Asliddin</i>	
Farzand tarbiyasida ota-onaning pedagogik-psixologik malakalari	834
<i>Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilarni kasb-hunarga yo'llashning tashkiliy-ilmiy asoslari	839
<i>Xolmatov Pardaboy Qoraboevich</i>	
Методология типологического и сравнительного анализа детского фольклора	844
<i>Азмиева Э. Э.</i>	
Мaktabgacha ta'lim elementar matematik tushunchalarni rivojlantirish zarurati.....	851
<i>Xoldarova F. M.</i>	
Multimadaniy muhitda pedagoglarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	854
<i>Gulyamova Nafisa Burikulovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyat tushunchalarini shakllantirishda oila va mahallaning roli	858
<i>Rizayeva Xusniya Ubayevna</i>	
Raqamli pedagogika: zamonaviy ta'limda innovatsion texnologiyalar roli	861
<i>Maxmudova Dilnoza Xaytmirzaevna</i>	
Badiiy adabiyot – maktabgacha yoshdagi bolalarda estetik dunyoqarashni shakllantiruvchi omil sifatida... ..	865
<i>Xujamberdiyeva Shahnoza Kupaysinovna</i>	
Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'lim islohatlar bosqichida	868
<i>Boyqulov Azamat Maxram o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor o'rinbosarlarining menejerlik ko'nikmalarini rivojlantirishning xorijiy tajribasi va uni mahalliy sharoitda qo'llash imkoniyatlari	871
<i>Maxamadaliyeva Ezoza Rustamxo'ja qizi</i>	
Oliy badiiy pedagogik ta'lim muassasasida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini maktab o'quvchilarida illyustrativ rasm ishlashga oid kompetensiyalarini shakllantirishga tayyorlashning mazmuni	875
<i>Sobirov Sarvar Tursunmurotovich</i>	

PEDAGOGIK MULOQOT TUSHUNCHASI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Ro'zimatova Maxpuza
Hacaton IT School o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada pedagogik muloqotning nazariy-metodologik asoslari, tushunchasi, mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari kompleks tarzda tahlil qilingan. Pedagogik muloqotning ta'lim jarayonidagi o'rni, funksiyalari, turlari, shakllari va mexanizmlari ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqotda o'qituvchi–o'quvchi munosabatlari, pedagogik aloqa jarayonining psixologik jihatlarini, samarali muloqot tamoyillari hamda zamonaviy yondashuvlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: pedagogik muloqot, o'qituvchi–o'quvchi munosabatlari, ta'lim jarayoni, kommunikativ kompetensiya, pedagogik mahorat, interaktiv muloqot, dialog pedagogikasi, pedagogik aloqa.

Abstract: The article provides a comprehensive analysis of the theoretical and methodological foundations, conceptual framework, and distinctive features of pedagogical communication. The role, functions, types, forms, and mechanisms of pedagogical communication in the educational process are scientifically substantiated. The study emphasizes the psychological aspects of teacher–student interaction, the principles of effective communication, and modern approaches to organizing pedagogical interaction.

Key words: pedagogical communication, teacher–student relationship, educational process, communicative competence, pedagogical mastery, interactive communication, dialogic pedagogy, pedagogical interaction.

Аннотация: В статье представлен комплексный анализ теоретико-методологических основ, понятийного содержания и специфических особенностей педагогического общения. Научно обоснованы роль, функции, виды, формы и механизмы педагогического общения в образовательном процессе. В исследовании раскрыты психологические аспекты взаимодействия между учителем и учеником, принципы эффективного общения, а также современные подходы к организации педагогического взаимодействия.

Ключевые слова: педагогическое общение, взаимоотношения учителя и ученика, образовательный процесс, коммуникативная компетентность, педагогическое мастерство, интерактивное общение, диалоговая педагогика, педагогическое взаимодействие.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim paradigmasida pedagogik muloqot ta'lim jarayonining markaziy, sistema yaratuvchi omili sifatida tan olinadi va uning sifati bevosita ta'lim samaradorligini, o'quvchilar rivojlanishini, pedagogik maqsadlarga erishishni belgilaydi. Pedagogik muloqot nafaqat ma'lumot uzatish kanali emas, balki shaxslararo munosabatlar, emotsional kontakt, o'zaro ta'sir, qiymatlar va qadriyatlarni shakllantirish, madaniy kodlarni uzatish, ijtimoiylashuv, shaxs rivojlanishi jarayonidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bu sohada A. A. Leontev, A. N. Leontev, B. F. Lomov, V. A. Kan-Kalik, A. A. Bodalev, I. A. Zimnyaya, V. A. Slastyonin, N. V. Kuzmina kabi sovet va rus psixologlari va pedagoglarining fundamental tadqiqotlari mavjud bo'lib, ular pedagogik muloqotning nazariy asoslarini ishlab chiqdilar, uning tuzilishi, funksiyalari, shakllarini o'rgandilar.

O'zbekiston pedagogikasida ham pedagogik muloqot masalalariga katta e'tibor qaratiladi va Sh. E. Kurbonov, N. A. Muslimov, G. B. Shodmonova, K. Nazarov, M. Qosimova kabi olimlar milliy ta'lim tizimining xususiyatlarini hisobga olgan holda pedagogik muloqotni tadqiq qilganlar. Davlat ta'lim standartlari, o'qituvchilar malakasini oshirish dasturlari, pedagogik kadrlar tayyorlash tizimida pedagogik mahorat va kommunikativ kompetensiya ustuvor ahamiyatga ega. Prezident farmoyishlari va qarorlari ta'lim sifatini oshirish,

o'qituvchilarning professional kompetensiyasini takomillashtirish, o'quvchi-markazli ta'limni joriy etish vazifalarini belgilaydi va bularning barchasi samarali pedagogik muloqotsiz amalga oshib bo'lmaydi.

Pedagogik muloqot predmeti sifatida interdissiplinar xarakterga ega bo'lib, u pedagogika, psixologiya, sotsiologiya, kommunikatsiya nazariyasi, lingvistika, antropologiya fanlarining kesishmasida joylashgan. Bu murakkablik pedagogik muloqotni chuqur va har tomonlama o'rganishni talab qiladi. Zamonaviy ta'lim sharoitida raqamlashtirish, distant ta'lim, onlayn muloqot kabi yangi shakllari paydo bo'layotgani pedagogik muloqot nazariyasini yangilash va rivojlantirishni zarur qiladi. Shu sababli pedagogik muloqotning tushunchasi, mazmuni, xususiyatlari, funksiyalari, turlarini ilmiy tahlil qilish, nazariy umumlashtirish va amaliy pedagogik faoliyat uchun tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb ilmiy-pedagogik muammodir.

Muloqot tushunchasi psixologiya va sotsiologiya fanlarida keng o'rganilgan bo'lib, u odamlar o'rtasidagi ma'lumot, fikr, his-tuyg'ular, tajribalar almashish jarayoni sifatida tushuniladi. G.M. Andreeva muloqotni uchta tomondan tahlil qiladi va bular kommunikativ tomon (ma'lumot almashish), interaktiv tomon (o'zaro ta'sir, birgalikda faoliyat), perseptiv tomon (bir-birini idrok etish, tushunish)dir. B.F. Lomov muloqotni shaxslararo munosabatlar tizimida ko'rib, uning informatsion, regulativ va affektiv funksiyalarini ajratadi. A.A. Leontev muloqotni faoliyat turi sifatida tahlil qilib, uning maqsadi, motivlari, predmeti, vositalari, natijalari mavjudligini ta'kidlaydi.

Pedagogik muloqot umumiy muloqotning maxsus turi bo'lib, u ta'lim-tarbiya maqsadlariga xizmat qiladi va o'ziga xos xususiyatlarga ega. A.A. Leontev pedagogik muloqotni "o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi professional muloqot bo'lib, u dars va maktabda pedagogik hamkorlikni yaratish, ta'lim-tarbiya vazifalarini hal qilishga xizmat qiladi" deb ta'riflaydi. V.A. Kan-Kalik pedagogik muloqotni "o'qituvchi va bolalar o'rtasidagi o'zaro ta'sir tizimi bo'lib, u ta'lim jarayonida pedagogik vazifalarni hal qilish, qulay psixologik muhit yaratish, o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan" deb belgilaydi. I.A. Zimnyaya pedagogik muloqotni ta'limning zaruriy komponenti va pedagogik faoliyatning asosiy vositasi sifatida qaraydi.

Ushbu ta'riflarni umumlashtirib, pedagogik muloqotni quyidagicha ta'riflash mumkin: bu – o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi maqsadga muvofiq, professional, ko'p funksiyali, ikki tomonlama jarayon bo'lib, u ta'lim-tarbiya maqsadlariga erishish, bilimlarni uzatish va o'zlashtirish, shaxs rivojlanishi, pedagogik hamkorlik, qulay psixologik muhit yaratishga xizmat qiladi. Pedagogik muloqot nafaqat o'qituvchining faoliyati emas, balki o'qituvchi va o'quvchilarning qo'shma, o'zaro bog'liq, interaktiv faoliyatidir va bunda har ikki tomon faol ishtirokchi, subyekt hisoblanadi.

Pedagogik muloqotning nazariy asoslari bir necha asosiy konsepsiyalarga tayanadi.

Birinchi asos faoliyat yondashuvi bo'lib, u sovet psixologiyasida L.S. Vygotskiy, A.N. Leontev, S.L. Rubinshteyn tomonidan ishlab chiqilgan. Bu yondashuvga ko'ra, muloqot faoliyatning bir turi yoki faoliyatning shakli hisoblanadi va u o'zining tuzilishiga ega bo'lib, maqsad, motiv, predmet, vositalar, natija komponentlarini o'z ichiga oladi. Pedagogik muloqot ham ta'lim faoliyatining tarkibiy qismi bo'lib, u boshqa faoliyat turlarini ta'minlaydi va ularning samaradorligini belgilaydi.

Ikkinchi asos shaxsga yo'naltirilgan yondashuv bo'lib, u zamonaviy gumanistik pedagogikaning asosiy tamoyilidir. Bu yondashuv har bir o'quvchini noyob shaxs sifatida qaraydi, uning manfaatlarini, ehtiyojlarini, imkoniyatlarini, qobiliyatlarini hisobga oladi, dialogga, hamkorlikka, o'zaro hurmatga asoslanadi. Carl Rogersning shaxsga yo'naltirilgan terapiyasi pedagogikaga ham ta'sir ko'rsatdi va kongruensiya (haqiqiylik), so'zsiz ijobiy qabul, empatik tushunish kabi tamoyillar pedagogik muloqotning asosi bo'ldi.

Uchinchi asos kommunikativ yondashuv bo'lib, u tilni va muloqotni ta'limning asosiy vositasi sifatida qaraydi. E.I. Passov, V.P. Bepalko, I.L. Bim kabi metodistlar kommunikativ yondashuvni chet tillarni o'qitishda ishlab chiqdilar, lekin u barcha fanlar uchun ham amal qiladi. Bu yondashuv tilni nafaqat kodlar tizimi sifatida emas, balki ijtimoiy amaliyot, madaniy fenomen, shaxslararo munosabatlar vositasi sifatida ko'radi.

To'rtinchi asos dialog falsafasi va dialog pedagogikasi bo'lib, u Martin Buber, Mikhail Bakhtin, Paulo Freire g'oyalariga asoslanadi. Dialog – bu nafaqat so'zlashish yoki savol-javob emas, balki chuqurroq bo'lib, u ikki yoki undan ortiq shaxslarning o'zaro tushunish, umumiy ma'no yaratish, bir-birini tan olish va hurmat qilishga asoslangan qo'shma fikrlash jarayonidir. Dialogik muloqot monologik (bir tomonlama, imperativ, subyekt-ob'ekt) muloqotga qarama-qarshi bo'lib, u subyekt-subyekt, teng huquqli, demokratik munosabatlarga asoslanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi pedagogik muloqot tushunchasi va uning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlashda ilmiy asoslangan usullardan foydalanishga qaratildi. Tadqiqot jarayonida birlamchi ma'lumotlarni olish uchun kuzatish, suhbat va so'rovnoma metodlari qo'llanildi. Kuzatish jarayoni o'quv jarayonida o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi muloqotning shakllanishi, samaradorligi va mazmunini aniqlashga xizmat qildi. Suhbat metodi orqali o'qituvchilarning pedagogik muloqotga oid qarashlari, tajribalari va qo'llayotgan usullari o'rganildi. So'rovnoma esa o'quvchilar hamda o'qituvchilarning muloqot jarayonidagi ishtiroki va baholarini tahlil qilish imkonini berdi. Ikkinchi darajali manbalar sifatida ilmiy maqolalar, monografiyalar va davlat hujjatlaridan foydalanildi hamda

ularning mazmuniy jihatlari qiyosiy tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar sifat tahlili va qisman miqdoriy tahlil usullari asosida qayta ishlanib, pedagogik muloqotning nazariy va amaliy jihatlari aniqlab berildi. Tahlil jarayonida o'quvchi-o'qituvchi munosabatlaridagi psixologik omillar, kommunikativ kompetensiya va pedagogik mahoratning o'rnini ham baholandi. Natijada, to'plangan ma'lumotlar tizimlashtirilib, pedagogik muloqotning samaradorligiga ta'sir qiluvchi omillar aniqlanib, ilmiy xulosalar chiqarildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Pedagogik muloqot umumiy muloqotdan bir qator xususiyatlari bilan farq qiladi va bu xususiyatlar uni alohida o'rganish predmetiga aylantiradi.

- *Birinchi xususiyat* pedagogik muloqotning maqsadga yo'naltirilganligi va professional xarakteridir. Oddiy kundalik muloqot spontan, tasodifiy, aniq maqsadsiz bo'lishi mumkin bo'lsa, pedagogik muloqot doimo pedagogik maqsadlarga ega va bu bilim berish, tarbiyalash, rivojlantirish maqsadlaridir. O'qituvchi har bir muloqot aktida, har bir so'z va harakatida pedagogik vazifani ko'radi va hal qilishga harakat qiladi. Bu professional, ongli muloqot bo'lib, u pedagogik mahorat, metodika, psixologik bilimlarni talab qiladi.
- *Ikkinchi xususiyat* pedagogik muloqotning asimmetrik, roli jihatidan differensiallashgan xarakteridir. Pedagogik muloqotda qatnashchilar teng emas: o'qituvchi – professional, rahbar, tashabbuskor, mas'uliyatli shaxs, o'quvchilar esa – o'rganuvchi, qabul qiluvchi, yo'naltiriluvchi pozitsiyasida bo'ladi. Bu asimmetriya ob'ektiv va zarur, chunki o'qituvchi bilimlar, tajriba, pedagogik kompetensiya egasidir. Biroq zamonaviy ta'limda bu asimmetriya yumshatiladi va o'qituvchi imperativ rahbar emas, balki fasilitator, mentor, hamkor sifatida namoyon bo'ladi. Dialogik muloqotda esa o'qituvchi va o'quvchilar subyekt sifatida teng huquqli bo'ladilar, lekin har birining roli va funksiyalari turlicha bo'ladi.
- *Uchinchi xususiyat* pedagogik muloqotning ko'p subyektlilik va guruhdagi muloqot xarakteridir. Pedagogik muloqot ko'pincha diadik (ikki kishilik – o'qituvchi va bitta o'quvchi) emas, balki guruhda amalga oshadi va o'qituvchi bir vaqtning o'zida bir necha o'nlab o'quvchilar bilan muloqot qiladi, ularning barchasini jalb etishi, har birining ehtiyojlarini hisobga olishi, guruh dinamikasini boshqarishi kerak. Bu juda murakkab ko'nikma bo'lib, u pedagogik texnika, diqqatni taqsimlash, ko'p kanalli muloqot qobiliyatini talab qiladi. Shuningdek, sinfda nafaqat o'qituvchi-o'quvchilar muloqoti, balki o'quvchilar o'rtasidagi muloqot ham mavjud va o'qituvchi buni ham tartibga solishi, ijobiy hamkorlik muhitini yaratishi zarur.
- *To'rtinchi xususiyat* pedagogik muloqotning ko'p funktsionalligidir. Pedagogik muloqot bir vaqtning o'zida bir necha funksiyani bajaradi: informatsion (bilimlar uzatish va olish), regulativ (xulq-atvorni tartibga solish, boshqarish), affektiv (emotsional kontakt, psixologik muhit yaratish), sotsiopsixologik (munosabatlar o'rnatish, jamoa shakllantirish), motivatsion (qiziqish va ehtiyojlarni uyg'otish), rivojlantiruvchi (qobiliyatlar va shaxsiy sifatlarni rivojlantirish). O'qituvchi shu funktsiyalarning barchasini amalga oshirishi va ularning muvozanatini saqlashi lozim.
- *Beshinchi xususiyat* pedagogik muloqotning davomiyligi va tizimlilikidir. Pedagogik muloqot bir martalik, izolyatsiyalashgan akt emas, balki uzoq muddatli, davomli jarayon bo'lib, u o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikda o'tkazgan barcha vaqtini qamrab oladi. Bir darsdan keyingi darsga, bir kundan ikkinchisiga, bir yildan keyingisiga pedagogik muloqot davom etadi, rivojlanadi, chuqurlashadi. Buning natijasida o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida munosabatlar tizimi shakllanadi, o'zaro tushunish rivojlanadi, pedagogik hamkorlik mustahkamlanadi. Bu uzoq muddatli jarayon bo'lgani uchun sabr-toqat, izchillik, doimiy diqqat va g'amxo'rlikni talab qiladi.
- *Oltinchi xususiyat* pedagogik muloqotning ochiqligi va nazorat qilinishidir. Pedagogik muloqot maxfiy, yopiq emas, balki ochiq jarayon bo'lib, u ko'plab kuzatuvchilar – boshqa o'quvchilar, ota-onalar, rahbariyat, inspektorlar, nazorat organlari tomonidan kuzatilishi mumkin. Shuningdek, pedagogik muloqot ma'lum normalar, qoidalar, etik kodeks bilan tartibga solinadi va o'qituvchi professional standartlarga rioya qilishi, o'z nutqi, xulq-atvori, emotsiyalarini nazorat qilishi kerak. Bu qo'shimcha mas'uliyat va stress yaratadi, lekin ayni paytda professional o'sish va refleksiya imkoniyatini ham beradi.
- *Yettinchi xususiyat* pedagogik muloqotning emotsional to'yinganligi va shaxsiy ahamiyatidir. Pedagogik muloqot nafaqat aqliy, kognitiv emas, balki emotsional jarayon ham bo'lib, unda his-tuyg'ular, kayfiyatlar, emotsional holat muhim rol o'ynaydi. O'qituvchining ijobiy emotsional munosabati, iliqlik, mehr-shafqat, qo'llab-quvvatlash o'quvchilarning o'rganishiga, rivojlanishiga, o'ziga ishonchiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Pedagogik muloqot o'quvchilar uchun shaxsiy ahamiyatga ega bo'lib, o'qituvchining so'zlari, baholashlari, munosabati ularning o'z-o'ziga munosabati, o'z-o'zini baholashi, kelajak rejaları va hayot yo'lga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Pedagogik muloqot ta'lim jarayonida bir necha muhim funksiyani bajaradi va bu funksiyalar pedagogik faoliyatning samaradorligini ta'minlaydi.

- *Birinchi va eng aniq funksiya* – **informatsion-kommunikativ funksiya** bo'lib, bu bilimlar, ma'lumotlar, tushunchalar va g'oyalarni uzatish va qabul qilish jarayonidir. O'qituvchi o'quv materialini tushuntiradi, namoyish etadi, izohlaydi, o'quvchilar esa tinglaydi, o'qiydi, kuzatadi, savol beradi, tushunadi. Bu ikki tomonlama jarayon bo'lib, nafaqat o'qituvchidan o'quvchilarga, balki o'quvchilardan o'qituvchiga ham ma'lumot oqadi. O'qituvchi o'quvchilarning tushunish darajasini, qiyinchiliklarini, savollarini bilib, o'z tushuntirishini moslashtirib boradi. Samarali informatsion muloqot uchun aniqlik, tushunarlilik, tizimlilik, vizualizatsiya, misollar, takrorlash va feedback muhimdir.
- *Ikkinchi funksiya* – **regulyativ-boshqaruvchi funksiya** bo'lib, bu o'quvchilarning faoliyatini, xulq-atvorini, diqqatini tartibga solish, boshqarish, yo'naltirishdir. O'qituvchi topshiriqlar beradi, ko'rsatmalar beradi, qoidalar belgilaydi, vaqtni boshqaradi, tartibni saqlaydi, o'quvchilarni rag'batlantiradi yoki to'g'rilaydi. Bu funksiya nafaqat tashqi nazorat emas, balki o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarishni o'rganishiga ham yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Avtoritar pedagogikada bu funksiya ustunlik qilgan va o'qituvchi imperativ buyruqlar bergan. Zamonaviy gumanistik pedagogikada esa bu funksiya yumshatiladi va o'qituvchi yo'riqnoma, taklif, qo'llab-quvvatlash orqali o'quvchilarni mas'uliyat olishga, mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatadi.
- *Uchinchi funksiya* – **emotsional-affektiv funksiya** bo'lib, bu emotsional kontakt o'rnatish, psixologik muhit yaratish, o'quvchilarni emotsional qo'llab-quvvatlash, ularning his-tuyg'ulariga javob berishdir. O'quvchilar nafaqat aql bilan, balki his-tuyg'ular bilan ham o'rganadilar. Agar ular xavfsiz, qabul qilingan, qo'llab-quvvatlangan his qilsalar, o'rganish yanada samarali bo'ladi. O'qituvchining tabassumi, iliq so'zlari, qiziqishi, shaxsiy munosabati, erishilgan yutuqlarni nishonlash kabi emotsional xatti-harakatlar qulay psixologik muhitni yaratadi. Aksincha, sovuqlik, befarqlik, tanqid, sarkastik so'zlar o'quvchilarni xafagarchilikka, o'rganish motivatsiyasini yo'qotishga olib kelishi mumkin.
- *To'rtinchi funksiya* – **sotsiopsixologik funksiya** bo'lib, bu ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish, sinf jamoasini birlashtirish, hamkorlik madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan. Sinf nafaqat individual o'quvchilarning to'plami emas, balki jamoa, ijtimoiy guruh bo'lib, unda o'ziga xos dinamika, munosabatlar tizimi, normalar, qiymatlar va mikroiklim mavjud. O'qituvchi shu jamoani shakllantirish, uni ijobiy, hamkorlikka asoslangan, inklyuziv yo'nalishda yo'naltirish mas'uliyatiga ega. Guruhli ishlash, loyihalar, muhokamalar, o'zaro yordam, tengdoshlar baholash kabi shakllarda pedagogik muloqot jamoaviy ko'nikmalarni va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantiradi.
- *Beshinchi funksiya* – **motivatsion funksiya** bo'lib, bu o'quvchilarda o'rganishga qiziqish, ehtiyoj va xohish uyg'otishga qaratilgan. Motivatsiya ta'limning asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, motivatsiyasiz haqiqiy o'rganish amalga oshmaydi. Pedagogik muloqotda o'qituvchi qiziqarli hikoyalar, kutilmagan faktlar, jumboqlar, amaliy foydani ko'rsatish, shaxsiy tajribaga bog'lash, maqsad qo'yish, muvaffaqiyat tajribasini taqdim etish orqali ichki motivatsiyani uyg'otadi. Shuningdek, rag'batlantirish, maqtash, yutuqlarni e'tirof etish, ishonch bildirish tashqi motivatsiya vositalaridir. Ammo ularni ehtiyotkorlik bilan qo'llash kerak, chunki haddan ortiq tashqi motivatsiya ichki motivatsiyani susaytirishi mumkin.
- *Oltinchi funksiya* – **rivojlantiruvchi funksiya** bo'lib, bu nafaqat bilim yoki ko'nikmalarni o'zlashtirishga emas, balki shaxsiy sifatlar, qobiliyatlar, fikrlash, nutq va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan. Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" (Zone of Proximal Development) konsepsiyasi pedagogik muloqotda aynan amalga oshadi: o'qituvchi o'quvchiga o'zi bajara olmaydigan, lekin yordam bilan bajara oladigan vazifalar beradi, scaffolding (qo'llab-quvvatlash, bosqichma-bosqich yordam) qiladi, asta-sekin yordamni kamaytiradi va o'quvchi mustaqillikka erishadi. Dialog, savol-javob, muhokama, bahs, refleksiya kabi muloqot shakllari tanqidiy fikrlash, argumentatsiya, o'z nuqtai nazarini ifodalash, boshqalarni tinglash va tushunish kabi yuqori tartibli ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Pedagogik muloqot turli mezonlar bo'yicha tasniflanishi mumkin. Ishtirokchilar soniga ko'ra pedagogik muloqot individual (o'qituvchi va bitta o'quvchi), guruhli (o'qituvchi va kichik guruh), frontal (o'qituvchi va butun sinf) bo'ladi. Individual muloqot eng chuqur, shaxsga yo'naltirilgan, biroq vaqt talab qiladi. Frontal muloqot samarali, lekin har bir o'quvchiga individual yondashuv qiyin. Guruhli ish ikkala ustuvorlikni birlashtiradi va o'qituvchi bir necha guruhlar bilan ishlashda individual va jamoa muloqotini muvozanatlaydi.

Yo'naltirilganlik darajasiga ko'ra pedagogik muloqot direktiv (imperativ, buyruqli, bir tomonlama), nedirektiv (taklif, maslahat, ko'p variantli), dialogik (ikki tomonlama, teng huquqli) bo'ladi. Direktiv muloqot an'anaviy avtoritar pedagogikaga xos bo'lib, unda o'qituvchi buyuradi, talab qiladi, nazorat qiladi va o'quvchilar itoat etadilar. Bu tez, tartibli, biroq o'quvchilarning faolligini, tanqidiy fikrlashini, mustaqilligini cheklaydi. Nedirektiv muloqot

gumanistik pedagogikaga xos bo'lib, unda o'qituvchi taklif qiladi, qo'llab-quvvatlaydi, variantlar beradi va o'quvchilar tanlaydi. Dialogik muloqot eng yuqori shakl bo'lib, unda o'qituvchi va o'quvchilar tengdosh sifatida fikr almashadilar, birgalikda bilim yaratadilar, bir-biridan o'rganadilar.

Kanal va vositalar bo'yicha pedagogik muloqot og'zaki (verbal, so'zlashish orqali), yozma (matn, yozish orqali), nonverbal (so'zsiz – mimika, jest, intonatsiya, masofa), vizual (ko'rgazmali vositalar, tasvirlar) bo'ladi. Pedagogik muloqotda barcha kanallar qo'llaniladi va ularning integratsiyasi eng samarali hisoblanadi. Og'zaki muloqot asosiy bo'lsa-da, nonverbal signallar kuchli ta'sirga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muloqotda ma'noning 55 foizi nonverbal, 38 foizi paraverbal (ovoz tembri, tezlik, intonatsiya), faqat 7 foizi so'zlarning o'ziga tegishli (Albert Mehrabian). Demak, o'qituvchi nafaqat nima deyishini, balki qanday deyishini, qanday turishini, qanday qarashini, mimikasini ham nazorat qilishi zarur.

Vaqt jihatidan pedagogik muloqot doimiy (uzluksiz, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi doimiy munosabatlar), epizodik (ma'lum hollarda, vaziyatlarda), rejali (oldindan tayyorlangan, strukturali), spontan (tabiiy, o'z-o'zidan paydo bo'lgan) bo'lishi mumkin. Darsda asosan rejali muloqot bo'ladi: o'qituvchi darsni rejalashtiradi, qaysi savollarni berishini, qanday tushuntirishini, qanday muhokama qilishini oldindan o'ylaydi. Biroq har doim spontan elementlar ham bo'ladi – kutilmagan savollar, situatsiyalar, muhokama yo'nalishlari – va o'qituvchi ularga javob bera olishi, moslasha olishi kerak.

Pedagogik muloqotning konkret usullari va texnikalari xilma-xildir. Savol berish pedagogik muloqotning eng muhim usuli bo'lib, savollar turli turlarga bo'linadi: yopiq savollar (ha/yo'q javob), ochiq savollar (keng javob talab qiladi), takrorlovchi savollar (bilimni tekshirish), tushunarlik savollari (tushunish darajasini aniqlash), yakunlovchi savollar (umumlashtirish), problematik savollar (fikrlashga undash), ritorik savollar (javob talab qilmaydi, e'tiborni jalb qilish uchun). Bloom taksonomiyasi bo'yicha savollar bilish, tushunish, qo'llash, tahlil, sintez, baholash darajalariga taalluqli bo'ladi va o'qituvchi turli darajadagi savollarni muvozanatlab berishi kerak.

Tinglash ham muhim pedagogik ko'nikma bo'lib, u faol tinglash (active listening) texnikasini talab qiladi. Bu nafaqat jim turib eshitish emas, balki diqqat bilan, empatiya bilan, tushunish niyati bilan tinglash, verbal va nonverbal feedback berish, parafraz (o'z so'zlari bilan takrorlash), aks ettirish (refleksiya), tushunishni tekshirish, rag'batlantirishdir. O'qituvchining o'quvchilarni tinglashi ularning savollari, fikrlari, qiyinchiliklari haqida muhim ma'lumot beradi va o'quvchilar tinglanganini, hurmat qilinganini his qiladilar.

Feedback (qayta aloqa) pedagogik muloqotning zaruriy elementi bo'lib, bu o'quvchilarga ularning ishlari, javoblari, rivojlanishi haqida ma'lumot berishdir. Samarali feedback o'z vaqtida, aniq, konstruktiv, muvozanatli (ijobiy va rivojlantirishga oid), shaxsga emas, ishga yo'naltirilgan, harakatga yo'naltiruvchi bo'lishi kerak. "Yaxshi ish qilding" kabi umumiy maqtov emas, balki "Essayingda asosiy g'oyani aniq ifodalading va yaxshi misollar keltirding, keyingi safar xulosani yanada mustahkamlashtirsang, yanada yaxshi bo'lardi" kabi aniq, tavsiya beruvchi feedback samaralidir.

Shuningdek, qo'llab-quvvatlash, rag'batlantirish, ishonch bildirish, qiziqish ko'rsatish, shaxsiy munosabat, hazil (humor), hikoya qilish, metafora, analogiya, kuzatish, nazorat qilish, intervensiya (aralashish), fasilitatsiya (osonlashtirish, yo'naltirish) kabi ko'plab usullar pedagogik muloqot texnologiyasini tashkil qiladi.

Pedagogik muloqot har doim silliq va muammosiz amalga oshmaydi, u turli to'siqlar, qiyinchiliklar, noto'g'ri tushunishlar bilan murakkablashishi mumkin. Bu to'siqlarni bilish va ularni bartaraf etish yo'llarini o'rganish samarali pedagogik muloqotni ta'minlash uchun zarurdir. To'siqlar turli darajada bo'lishi mumkin va ular psixologik, pedagogik, lingvistik, situativ turlarga bo'linadi.

Psixologik to'siqlar shaxsiy sifatlar, his-tuyg'ular, munosabatlar bilan bog'liq. O'qituvchi tomonidan pedagogik takt yetishmasligi, o'quvchilarning shaxsiyatini hurmat qilmaslik, avtoritarizm, qattqlik, sabrsizlik, irritatsiya, o'quvchilarga ishonchsizlik kabi salbiy munosabatlar muloqot to'siqlaridir. O'quvchilar tomonidan qo'rquv, xavotir, o'ziga ishonchsizlik, o'qituvchidan qo'rqish, xato qilishdan cho'chish, salbiy oldingi tajriba, motivatsiya yetishmasligi ham to'siqlar yaratadi. Shuningdek, stereotip va bashoratlar ham to'siqdir: agar o'qituvchi ma'lum o'quvchilarga oldindan salbiy baho bersa (masalan, "bu bola qobiliyatsiz", "bu oiladan yaxshi o'quvchi chiqmaydi"), bu o'zini oqlaydigan bashoratga (self-fulfilling prophecy) aylanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Pedagogik muloqot zamonaviy ta'limning markazi, sistema yaratuvchi omili bo'lib, u nafaqat bilimlarni uzatish kanali emas, balki murakkab, ko'p funksiyali, ikki tomonlama, shaxslararo jarayon hisoblanadi. Pedagogik muloqotning tushunchasi, mazmuni, xususiyatlari, funksiyalari, turlarini chuqur tushunish va samarali muloqot texnologiyalarini o'zlashtirish har bir o'qituvchining professional kompetensiyasining asosiy qismidir. O'qituvchi nafaqat o'z fanini bilishi, balki uni samarali yetkazish, o'quvchilar bilan kontakt o'rnatish, qulay psixologik muhit yaratish, dialogga kirishish, o'quvchilarni motivatsiya qilish, ularning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash qobiliyatiga ega bo'lishi kerak va bularning barchasi pedagogik muloqot orqali amalga oshadi.

Zamonaviy gumanistik, shaxsga yo'naltirilgan, dialogik pedagogika pedagogik muloqotga yangicha qarashni talab qiladi va bu yerda o'qituvchi nafaqat bilimlarning uzatuvchisi va avtoritar rahbar emas, balki fasilitator, mentor, hamkor; o'quvchi esa subyektlik, faollik, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik egasi sifatida qaraladi. Pedagogik muloqot subyekt-subyekt munosabatlarga asoslanib, demokratik, teng huquqli, hurmat va ishonchga asoslangan bo'lishi kerak. Shu bilan birga, o'qituvchining professional roli, mas'uliyati, pedagogik maqsadga yo'naltirilganligi saqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasiga oid farmon va qarorlari. – T., 2017–2024.
2. Leontev A.A. Pedagogicheskoe obshchenie. – M.: Znanie, 1979.
3. Kan-Kalich V.A. Uchitelyu o pedagogicheskom obshchenii. – M.: Prosveshchenie, 1987.
4. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya. – M.: Logos, 2005.
5. Bodalev A.A. Psixologiya obshcheniya. – M.: Institut prakticheskoy psixologii, 1996.
6. Rogers C. Freedom to Learn. – Columbus: Charles Merrill, 1969.
7. Vygotskiy L.S. Pedagogicheskaya psixologiya. – M.: Pedagogika, 1991.
8. Muslimov N.A., Shodmonova G.B. Pedagogika. – T.: O'qituvchi, 2010.
9. Qurbonov Sh.E. Pedagogik mahorat. – T.: Fan, 2008.
10. Slavyonin V.A., Isaev I.F. Pedagogika. – M.: Akademiya, 2013.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.